

การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

The Development of Student Care and Support System in Case Study of Matthayomphuhungpatthanawit School under the Kalasin Secondary Educational Service Area Office

ARTICLE INFO

ธวัชชัย สมีนาง¹, ชีระ ภูดี² และรัชฎาพร งอยภูธร³

Article history:

Tawatchai Sameenang¹, Theera Pudee², and Ratchadaporn Ngoiputhorn³

Received 21 November 2022

Revised 14 February 2023

Accepted 3 March 2023

Available Online 28 April 2023

ABSTRACT

The purposes of this study were to: 1) study the problems of student care and support system management in Matthayomphuhungpatthanawit school under the Kalasin Secondary Educational Service Area Office, 2) study the guidelines to enhance the system, and 3) study the results of the system management. This research was the Action Research with three phases, which four procedures; Planning, Action, Observation and Reflection. The target group was divided by three groups as the research phases; the target of the first phase consisted of 17 teachers and 11 additional informants. The research instruments were collected data by using Observation Form, Construct Interview Form, Meeting Form, Conclusion problem of student care and support system management Form, Conclusion view the care and support system management manual, and After Action Review. The analysis data was conclusion and descriptive. The research findings were found as follows;

1. The problems states of the student care and support system were teachers who work in the Student Care and Support Division had not literacy for their jobs, they had not consulting skill, and they did not know how to manage the various student enhancement activities, and they had not collaborated with other organizations.
2. The student care and support system management manual was appropriately revised to the school context and facilitated the researcher. It would be improved the student care and support system management in the future.
3. The result was found that the procedures was exactly obvious. The procedures were completely done by the framework in high efficiency. The assessment result of the follow up was in excellent level of quality

¹ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Master of Education, Educational Administration, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand.

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Associate Professor, Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Thailand.

³ อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Lecturer, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand.

*Corresponding author ; e-Mail address : 99rock544299@gmail.com

KEYWORDS: STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM / THE GUIDELINES

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาปัญหาทางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ 2)ศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3)ศึกษาผลการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 17 คน และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการประชุม แบบสรุปปัญหา แบบสรุปผลการประชุมเพื่อวิพากษ์คู่มือ แบบสรุปผลการนิเทศ ติดตาม และแบบสะท้อนผลการปฏิบัติงาน รวบรวมข้อมูลในรูปแบบการสรุปประเด็นและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูผู้ที่เกี่ยวข้องยังมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการให้คำปรึกษาที่น้อย และยังไม่มีการส่งเสริมนักเรียนที่หลากหลาย รวมทั้งขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

2. แนวทางการพัฒนา พบว่า ได้มีปรับปรุงคู่มือให้มอดัประกอบครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานได้ และให้ผู้วิจัยนำคู่มือไปใช้จริง เพื่อพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

3. ผลการพัฒนา พบว่า งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกรอบเวลาและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีผลการนิเทศติดตามระดับคุณภาพระดับ ดีมาก

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน / แนวทางการพัฒนา

บทนำ

สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีปัจจัยหลายด้านที่ทำให้นักเรียนมีปัญหา ซึ่งตัวนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน และสถานศึกษาต้องพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพตามศักยภาพโดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (มธุริน แผลงจันทิก, 2554) การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิต ที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และจุดเน้นในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบหมายให้ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพฐ.) ดำเนินการขับเคลื่อนโดยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมพัฒนาบุคลากรสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในเชิงการบริหารที่สำคัญ สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน และ 5) การส่งต่อสำนักงาน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565 ด้านที่ 1 ด้านความปลอดภัย พัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา จากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ ด้านที่ 2 ด้านโอกาส ข้อที่ 2.2 ดำเนินการให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาจนจบการ

ศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐาน วารสารฐานการศึกษาเพื่ออาชีพ สามารถวิเคราะห์ตนเองเพื่อการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ตรงตามศักยภาพและความถนัดของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ส่งความเป็นเลิศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และข้อที่ 2.3 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่อยู่ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อป้องกันไม่ให้ออกจากระบบการศึกษา รวมทั้งช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างเท่าเทียมกัน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์ จึงมีหนังสือคำสั่งให้ดำเนินการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ส่งเสริมพัฒนาการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนให้เข้มแข็ง มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นให้มีการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนับสนุนการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์ กำหนดเป้าประสงค์ให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นการกระตุ้นทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวงเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไป และการดำรงชีวิตในอนาคต

โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนทั้งหมด 185 คน มีครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 18 คน ซึ่งจากข้อมูลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง พบว่า มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2563 สรุปว่าเด็กส่วนหนึ่งควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน และสถานศึกษาให้มากขึ้น สอดคล้องกับรายงานการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น มีความประพฤติไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมก้าวร้าว และนักเรียนเสี่ยงต่อการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และการสะท้อนปัญหา ร่วมกันของคณะครูในโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์พบว่า สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดจากปัจจัยภายในองค์กรซึ่งเป็นจุดอ่อนของโรงเรียนคือความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู กระบวนการและวิธีการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาทุกปีและครูไม่สามารถติดตามดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้แก้ไขปัญหาผู้เรียนไม่ถูกจุด

จากปัญหาดังกล่าว งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เป็นระบบ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ โดยใช้กระบวนการ (PAOR) เพื่อให้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ คือมีความถูกต้อง มีความสามารถในการตรวจสอบได้ และมีความสะดวกในการใช้งาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์

3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ประกอบด้วย ครู นักเรียน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ดังนี้

1. ผู้วิจัย

1.1 ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.1.2 ครู จำนวน 16 คน ได้มาโดยความสมัครใจ

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 17 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม 11 คน ประกอบด้วย

1.3.1 ครูที่ปรึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ครูที่ปรึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2, 2/2, 3/2, 5 และ 6

1.3.2 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน

1.3.3 ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 185 คน

3. ผู้นิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน คู่มือการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย

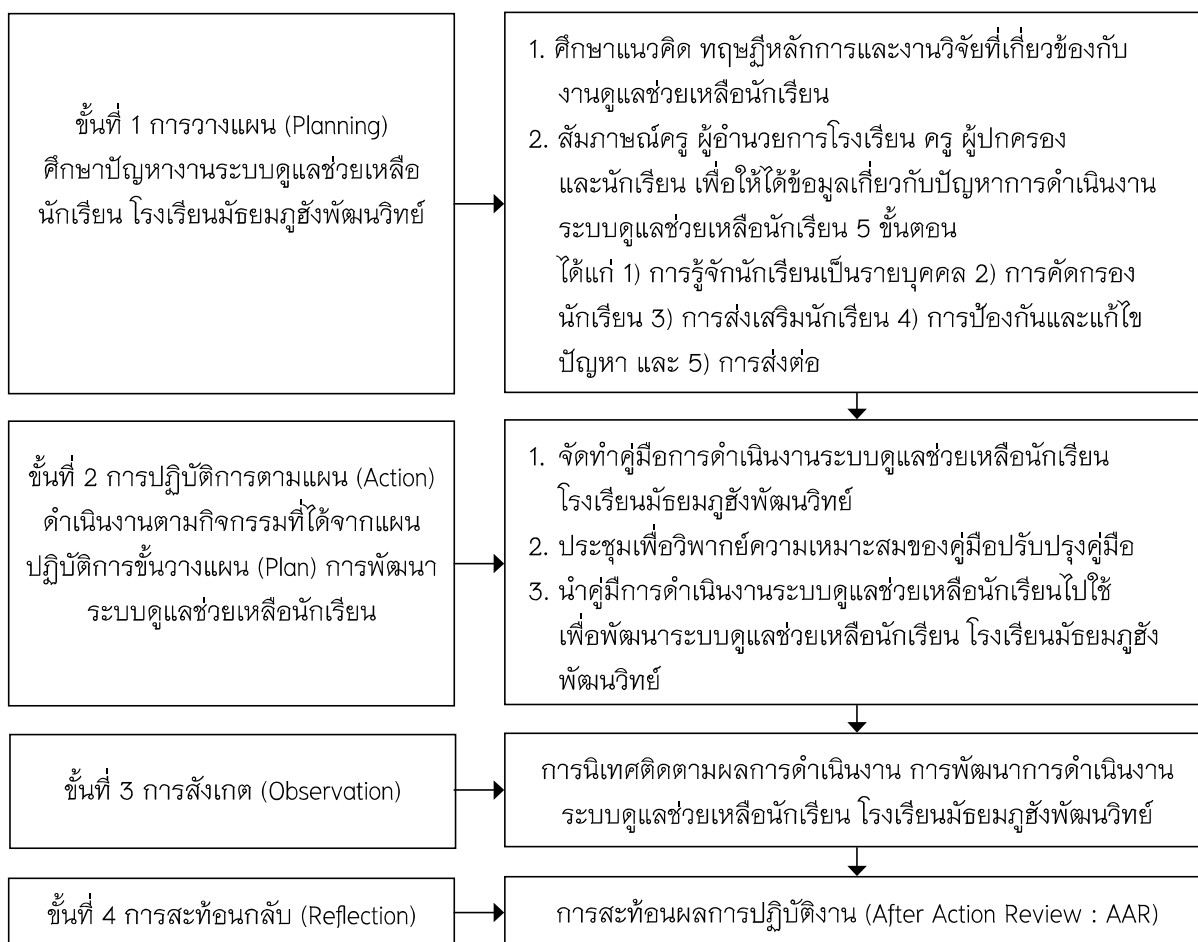
3.1 นายธนัฐ มาตชรา ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์

3.2 นายศักดิ์ดา ภูทองชนะ หัวหน้างานกลุ่มบริหารงานวิชาการ

3.3 นายธวัชชัย สมีนาง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีภาพกรอบแนวคิดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตามประเภทและลักษณะของการดำเนินงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร สำหรับบันทึกการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นดิน
2. แบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. แบบบันทึกการประชุม เป็นการประชุม เพื่อชี้แจงเหตุผลของการทำวิจัยในครั้งนี้ และเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์
4. แบบสรุปปัญหาจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สรุปปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์
5. คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ เพื่อเป็นแนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางพัฒนาการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์
6. แบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ ตามคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์
7. แบบสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) จากการทบทวนหลังการปฏิบัติงานเรื่อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้จัดประชุมเพื่อทบทวนและสรุปประเด็นการปฏิบัติงานหลังการปฏิบัติงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน ตุลาคม 2564 ถึง เดือน มกราคม 2565 โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร จำนวน 1 ชุด สำหรับบันทึกการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ชุด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบของการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอนผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ จำนวน 1 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 5 คน และครูที่ปรึกษาจำนวน 5 คน รวม 11 คน
3. แบบบันทึกการประชุม จำนวน 1 ชุด เพื่อชี้แจงเหตุผลของการทำวิจัยในครั้งนี้ และเพื่อร่วมกันวิเคราะห์อภิปราย แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. แบบสรุปปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ จำนวน 1 ชุด เพื่อสรุปปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากการสังเคราะห์ข้อมูล
5. แบบสรุปผลการประชุมเพื่อวิพากษ์คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ จำนวน 1 ชุด
6. แบบสรุปผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ จำนวน 1ชุด
7. แบบสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) จำนวน 1 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสังเคราะห์สรุปเนื้อหาประเด็นปัญหาของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกสรุปการประชุม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการ พรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง
4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสรุปปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ และการประชุม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์
5. ข้อมูลที่ได้จากประชุมเพื่อวิพากษ์คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสรุปรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ
6. ข้อมูลที่ได้จากนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยใช้แบบสรุปผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์
7. ข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action review : AAR) ผู้วิจัยได้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การดำเนินการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และ

การสะท้อนผล (Reflection) ผู้วิจัยสรุปผลดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัญหาที่พบคือ ครูที่ปรึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนในการเยี่ยมบ้านได้เพียง 150 คน ซึ่งไม่ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้ได้ข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ไม่ตรงตามความจริง

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ปัญหาที่พบในการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ครูบางท่านขาดความรู้ ความเข้าใจวิธีการคัดกรองที่ถูกต้อง จึงทำให้ได้ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง

1.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน ปัญหาที่พบในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนยังมีการส่งเสริมนักเรียนที่ไม่หลากหลายและทั่วถึง จึงอาจทำให้นักเรียนบางคนหรือบางกลุ่มไม่ได้รับการส่งเสริมตามที่โรงเรียนตั้งเป้าหมายไว้เท่าที่ควร

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา ปัญหาที่พบคือครูที่ปรึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางด้านการให้คำปรึกษา อาจทำให้นักเรียนไม่กล้าปรึกษาหรือในการปรึกษา นักเรียนไม่กล้าที่จะพูดในประเด็นที่เป็นปัญหาจริง ๆ ให้รับฟัง

1.5 ด้านการส่งต่อ ปัญหาที่พบในการดำเนินงานด้านการส่งต่อของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์คือ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานส่งต่อภายนอก เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูซัง

กล่าวโดยสรุป ปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ คือครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการให้คำปรึกษาที่น้อย และยังไม่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมนักเรียนที่หลากหลาย รวมทั้งขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ โดยการจัดทำคู่มือการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ความเหมาะสมของคู่มือและปรับปรุงคู่มือ หลังดำเนินกิจกรรมปรากฏผลดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ ด้วยกระบวนการนิเทศติดตาม เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคู่มืออย่างละเอียด และครบถ้วนแล้ว พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบและลงความเห็นพ้องกันว่า การจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ มีองค์ประกอบครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ และให้ผู้วิจัยนำคู่มือให้ครูที่ปรึกษาได้นำไปใช้จริง เพื่อพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

3. ผลการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีรูปแบบการดำเนินงานของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนมากขึ้น โดยมีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประชุมเพื่อวิพากษ์และปรับปรุงคู่มือ การนำคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานของครูที่ปรึกษา และมีการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรอง 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อ ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกรอบเวลาและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีผลการประเมินในการนิเทศติดตามระดับคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูงักพัฒนวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า

1.1 จากผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมัธยมภูงักพัฒนวิทย์ พบว่าครูที่ปรึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนในการเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้ได้ข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ไม่ตรงตามความจริง ซึ่งการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีความสำคัญต่อการเก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก โดยนางลักษณ์ วิชัยรัตน์ และคนอื่น ๆ (2553) ได้กล่าวถึงการเยี่ยมบ้านนักเรียนว่า เป็นวิธีการหนึ่งของกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน คือการที่ครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านได้พบและสนทนากับผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อจะได้รู้เห็นสภาพแวดล้อม สภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของนักเรียน ทราบเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนและต่อโรงเรียน และทำให้ครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษาได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือแก้ไข หรือส่งเสริมนักเรียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้น การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนอีกทางหนึ่งด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วนถูกต้องซึ่งต้องอาศัยเทคนิค และเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน ตลอดจนรายละเอียดที่เกี่ยวกับนักเรียนอย่างถูกต้องและจะเป็นแนวทางให้ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้นช่วยเหลือได้ทันทั่วถึง และตรงกับสภาพที่นักเรียนประสบอยู่ การดำเนินงานให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลลงในระเบียบแบบแผน แล้วเก็บไว้เป็นระบบสะดวกในการใช้ทั้งคอยติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่ สุมาลี ทองงาม (2551) ได้ถึงกล่าวถึงประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เพื่อนำข้อมูลของนักเรียนนั้นมาเป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มต่าง ๆ ให้ตรงกับปัญหา และเป็นการร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ได้ข้อมูลนักเรียนในด้านต่าง ๆ แล้ว ต้องนำข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้นมาบูรณาการเพื่อการรู้จักและเข้าใจนักเรียนแต่ละบุคคลอย่างละเอียดรอบด้าน รวมทั้งเพื่อการจัดกลุ่มและคัดกรองนักเรียน อันจะนำไปสู่การวางแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 จากผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูงักพัฒนวิทย์ พบว่าครูบางท่านขาดประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจและขั้นตอนวิธีการคัดกรองนักเรียนที่ต้อง ทำให้ได้ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูงักพัฒนวิทย์ จึงใช้แบบสรุปปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมภูงักพัฒนวิทย์ เพื่อให้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำข้อมูลมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนให้ถูกทางซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังที่ Teed (2002) ได้ศึกษาพฤติกรรมรายบุคคลของนักเรียน พบว่าลักษณะพิเศษของเด็กที่มีปัญหามีเหมือนกันคือ ครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวขนาดใหญ่ ผู้ปกครองติดสารเสพติด เด็กถูกทารุณทางเพศ ถูกทอดทิ้ง พิการ เด็กสุขภาพไม่ดี ต้องใช้ยาบำบัด สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกดดันอย่างมาก และมีผลกระทบต่อชีวิตเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเอาใจใส่ต่อปัญหา และความต้องการของนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ การศึกษาพบว่า ครูได้ใช้วิธีการให้คำปรึกษาหลากหลายวิธีในชั้นเรียน วิธีที่ใช้มากที่สุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อเป็นมาตรการป้องกันรักษาฟื้นฟูได้อีกด้วย ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวว่าด้วยความหลากหลายของนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะทั้งด้านบวก และด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครู อาจารย์มีความเข้าใจในนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายตามหลักวิชาการ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน

1.3 จากผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนมัธยม ภูซังพัฒนวิทย์ พบว่าการส่งเสริมนักเรียนที่ไม่หลากหลายและทั่วถึง อาจทำให้นักเรียนบางคนหรือบางกลุ่มไม่ได้รับการส่งเสริมตามที่โรงเรียนตั้งเป้าหมายไว้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญา แสงเจริญโรจน์ (2553) พบว่า การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมนักเรียนด้านต่าง ๆ สร้างแบบสอบถาม ความต้องการในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทั้งจากผู้เรียนและผู้ปกครอง สร้างพันธมิตรหรือเครือข่าย ทางการศึกษาในการส่งเสริมนักเรียน เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้สำเร็จเป็นที่มุ่งหวังของสังคมต่อไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุติกรณ์ นิสสัย (2558) ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ คณะครูควรจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน และกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ถ้านักเรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเขาจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเหล่านั้นสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ ได้

1.4 จากผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภูซังพัฒนวิทย์ พบว่าครูที่ปรึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางด้านการให้คำปรึกษา อาจทำให้นักเรียนไม่กล้าปรึกษาหรือในการปรึกษา นักเรียนไม่กล้าที่จะพูดในประเด็นที่เป็นปัญหาจริง ๆ ให้รับฟัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ บุญสมพงษ์ (2550) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดตราด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดตราด จำแนกตามระดับช่วงชั้นของครูที่ปรึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด โรงเรียนควรประสานงานกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครอง เช่น การประชุมผู้ปกครองนักเรียน ควรจัดเวลา และความสะดวกในการเยี่ยมบ้านนักเรียนของครู ในระยะปีนสะสมควรมีข้อมูลครบทุกด้าน การจัดกิจกรรมนักเรียนควรดำเนินอย่างต่อเนื่อง และครูที่ปรึกษาควรให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมก่อนเรียน และครูที่ปรึกษาควรแสวงหาวิธีการร่วมมือจากนักเรียนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา

1.5 จากผลการศึกษาปัญหาทางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อ โรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ พบว่า ในการดำเนินงานด้านการส่งต่อของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ ขาดการประสานงานที่ถี่ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานส่งต่อภายนอก ซึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ในบางครั้งครูที่ปรึกษาอาจพบปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง ก็ควรดำเนินงานส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป ดังที่กรม สุขภาพจิต (2551) สรุปว่าในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตาม กระบวนการที่กล่าวมานั้น อาจมีบางกรณีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทาง และรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานักเรียนเป็นบัพทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามจนเป็นปัญหาใหญ่โดยการแก้ไข ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินงานได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือคัดกรองนักเรียนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี

2. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมภูซังพัฒนวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคอีสาน โดยการจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ความเหมาะสมของคู่มือและปรับปรุงคู่มือ รูปแบบการจัดทำคู่มือ มีผลการพิจารณา คือ มีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้จริง มีองค์ประกอบต่าง ๆ ตามรูปแบบของการจัดทำคู่มือ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ กัญญา แสงเจริญโรจน์ (2552) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองมะปริง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ปัญหาการวิจัยโดยรวมคือ ขาดการกำหนดนโยบายวางแผน การประชุมมีน้อย การดำเนินงานไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ขาดงบประมาณ ครูไม่มีความรู้ ขาดการประชุมชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการทำงานไม่มีรูปแบบ การทำงานเป็นทีม ขาดผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในการทำงาน โรงเรียนขาดการติดตามประเมินผล และขาดข้อมูลสารสนเทศ จึงจัดทำคู่มือการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีคำอธิบายการใช้คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 4) ขอบเขตการดำเนินงาน 5) ปฏิทินการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 6) การใช้คู่มือการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี ซึ่งคำอธิบายการใช้คู่มือการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นคู่มือที่อ่านแล้วเข้าใจง่ายทำให้ครูเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น กำหนดคุณสมบัติของครูที่ปรึกษา ให้มีบุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ ความรู้ ความสามารถ และจรรยาบรรณที่ครูที่ปรึกษาพึงมี และมีการเขียนบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ของครูที่ปรึกษาที่ควรทำเพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ได้อย่างเหมาะสม มีการระบุนานที่ครูที่ปรึกษาต้องทำไว้อย่างชัดเจน มีแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้ครูที่ปรึกษานำไปปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันอย่างเหมาะสม

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน มีการระบุและวางแผนแนวทางการทำกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับครูที่ปรึกษา เพื่อช่วยเหลือนักเรียน มีการอธิบายถึงวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการแต่ละขั้นตอนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้กับครูที่ปรึกษาในการนำไปปฏิบัติ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคู่มืออย่างละเอียด และครบถ้วนแล้ว ที่ประชุมมีมติเห็นชอบและลงความเห็นพ้องกันว่า การจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูมัญพัฒน์วิทย์ มีองค์ประกอบครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ และให้ผู้วิจัยนำคู่มือให้ครูที่ปรึกษาได้นำไปใช้จริง เพื่อพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

3. จากผลการศึกษาผลการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมภูมัญพัฒน์วิทย์ พบว่าการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีรูปแบบการดำเนินงานของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนมากขึ้น โดยมีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประชุมเพื่อวิพากษ์และปรับปรุงคู่มือ การนำคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานของครูที่ปรึกษา และมีการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักผู้เรียนรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรอง 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อ ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกรอบเวลาและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีผลการประเมินในการนิเทศติดตามระดับคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธงชาติ วงษ์สวรรค์ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินการที่โรงเรียน วัดราชาธิวาส โรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนวัดอินทาราม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ในปีการศึกษา 2551-2552 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม” (PsSS) ประกอบไปด้วยระบบย่อย 4 ระบบ ได้แก่การวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบตรวจสอบ (Check) ระบบสะท้อนผล (Reflect) ทุกระบบมีขั้นตอนการ ดำเนินงานการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล ผลการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ของ ระบบตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายซึ่งทำให้เกิดการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง เป็นที่ยอมรับเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ด้านความเหมาะสมพัฒนาระบบโดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบ มีจรรยาบรรณด้านความถูกต้อง

นำเชื่อถือ สอดคล้องต่อความสำคัญและจำเป็นของระบบ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้ง ด้านผู้เรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูผู้สอนนำผลการดำเนินการไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนได้รับการยอมรับสนับสนุน และการร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับใช้

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มเติม จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเอกสารคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนสำหรับครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมถึงการเพิ่มเนื้อหาเรื่องจิตวิทยาการให้คำปรึกษาเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างถูกต้องต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อ

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการยกระดับคุณภาพการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมภูมิจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคอีสาน และควรมีการศึกษาข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง. (2563). ราชกิจจานุเบกษา, 127(23ก).
- กรณิการ์ นิละนันท์. (2555). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2554). คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2554. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กัญญา แสงเจริญโรจน์. (2552). ปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองมะปริง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาระยอง เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุติกรณ์ นิลสัย. (2558). การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธงชาติ วงษ์สวรรค์. (2553) “การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิชัยรัตน์ และคนอื่น ๆ. (2553). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. [การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มธุริน แผลงจันทร์. (2554). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

- สุมาลี ทองงาม. (2555). การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดโคกดอน สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549) แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก. สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Teed, C. M. (2002). *Meeting student's social and emotional needs : Elementary teacher's perceptions of counseling in the classroom* [Dissertation Abstracts International].